

Povodně a právo v České republice

Milan Damohorský – Vojtěch Stejskal

Platná právní úprava ochrany před povodněmi v ČR
Povodně se dle nařízení vlády č. 27/1975 Sb., o ochraně před povodněmi, rozumí přechodně výrazně stoupnutí hladiny vodního toku, při kterém hrozí vyliší vody z koryta nebo při kterém se voda z koryta vylévá a může způsobit škody; to platí přiměřeně i při výskytu vnitřních vod, chodu ledů a při ohrožení bezpečnosti nebo stability vodohospodářského díla.

Za nebezpečí povodně se považují situace určené povodňovými plány, popřípadě situace tak označené předpovědní povodňovou službou, zejména při dosažení určeného vodního stavu při stoupající tendenci vody ve vodním toku, nebo při očekávaném náhlém tání podle meteorologických předpovědí, nebo na menších vodních tocích při srážkách velké intenzity nebo při jejich bezprostředním nebezpečí.

Obsahem hmotněprávní úpravy ochrany před povodněmi zakotvuje především vodní zákon v ustanovení § 42. Stanoví především principy vztahu ke škodám působeným povodněmi. Jde o 1. princip předcházení škodám, 2. princip ovlivňování průběhu povodní, 3. omezování rozsahu a následků povodní.

Demonstrativně pak zákon uvádí možné formy činnosti při předcházení škodám, při ovlivňování průběhu povodní a při omezování rozsahu a následků povodní.

Bude se jednat zejména o systematickou prevenci a pokud již povodně vypuknou, o zabezpečovací a záchranné práce, prováděné podle povodňových plánů a příkazů povodňových orgánů.

K zajištění ochrany před povodněmi zákon zakotvuje fyzickým a právnickým osobám určitý taxativně vymezený okruh povinností. Organizace a občané jsou povinni umožnit vstup na své pozemky a do objektů k provádění zabezpečovacích a záchranných prací. Dále jsou povinni přispět na příkaz povodňových orgánů podle svých možností a sil osobní a věcnou pomocí k ochraně lidských životů a majetků před povodněmi, spolupracovat při ochraně před povodněmi a řídit se příkazy příslušných povodňových orgánů.

Blíže podmínky stanoví zákon ČNR č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších zákonů (úplné znění vydáno pod č. 458/1992 Sb. a dále ve znění zákona č. 114/1995 Sb.) a nařízení vlády č. 27/1975 Sb. o ochraně před povodněmi.

Ustanovení zákona o státní správě ve vodním hospodářství upravují všeobecné povinnosti při ochraně před povodněmi. Obecně platí, že správci vodních toků, vlastníci nebo uživatelé vodohospodářských děl ve vodních tocích, jakož i ti, jejichž majetek by mohl vznik povodně nebo její průběh ovlivnit, jsou povinni činit opatření na ochranu před povodněmi nebo při zmírňování jejich škodlivých účinků nebo následků v rozsahu rozhodnutí povodňových orgánů.

Mezi konkrétní povinnosti státních orgánů, organizací a občanů v době nebezpečí povodně a v době povodně patří zejména: poskytnout dopravní a mechanizační prostředky, pohonné hmoty, nářadí a jiné potřebné prostředky, dále povinnost odstraňovat překážky, které mohou bránit průtoku velkých vod, povinnost trpět odstranění staveb nebo jejich částí anebo porostů, povinnost zúčastnit se podle svých možností a sil zabezpečovacích a záchranných prací k ochraně před povodněmi. Tyto povinnosti lze však vykonávat jen na základě příkazů příslušných povodňových orgánů. Povodňové orgány je mohou ukládat jen v nevyhnutelně potřebném rozsahu.

Další významnou povinností státních orgánů, organizací a občanů je povinnost neodkladně hlásit nebezpečí povodně povodňovým orgánům. Státní orgány a organizace, zejména ty, které zajišťují telekomunikační služby, jsou povinny přednostně zabezpečovat komunikaci zpráv a hlášení předpovědní a hlásné povodňové služby ve věcech ochrany před povodněmi.

Podle již výše citovaného nařízení vlády se rozlišují tzv. 3 stupně povodňové aktivity:

Při nebezpečí povodně nastává stav **bědlosti**; zaniká, po minou-li příčiny takového nebezpečí (první stupeň).

V době vlastní povodně se vyhláší **stav pohotovosti** na základě údajů hlídkové služby, popřípadě zpráv předpovědní a hlásné povodňové služby nebo na návrh správců vodních toků (druhý stupeň).

Při bezprostředním nebezpečí větších škod nebo při vzniku takových škod se vyhláší **stav ohrožení** (třetí stupeň).

Stupně povodňové aktivity, podrobnosti o vyhlášení a odvolávání stavu pohotovosti a stavu ohrožení upravují **povodňové plány**.

Stav pohotovosti a stav ohrožení vyhláší a odvolává pro území obce (města) obecní úřad (městský úřad, ve statutárních městech magistráty), pro území několika obcí téhož okresu a pro území okresu okresní úřad.

Prostředky ochrany před povodněmi jsou:

- a) povodňové plány,
- b) povodňové prohlídky,
- c) předpovědní a hlásné povodňové služby,
- d) hlídková služba,
- e) povodňové zabezpečovací a záchranné práce,
- f) evidování a dokumentační práce.

Podrobnosti stanoví citované vládní nařízení.

Předpovědní povodňovou službu zabezpečuje Český hydrometeorologický ústav ve spolupráci se správami povodí (udává se více jak stoletá voda a užívá označení potopa, masa vody), že možnosti a fungování těchto orgánů byly do značné míry omezené.

Státní správu na úseku ochrany před povodněmi v územních obvodech vykonávají okresní úřady na základě zákona ČNR č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících. Okresní úřad plní úkoly spojené s mobilizačními přípravami státu a úkoly civilní obrany a ochrany. Dále plní úkoly spojené s řešením mimořádných událostí v případě živelných pohrom, havárií nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví, působí značné majetkové hodnoty nebo narušuje životní prostředí. Za tím účelem zabezpečuje koordinovaný postup záchranných, pohotovostních, odborných a jiných služeb, správních úřadů, obcí, fyzických a právnických osob při likvidaci následků těchto událostí - tzv. integrovaný záchranný systém. To vše za předpokladu, že k tomu není příslušný jiný státní orgán podle zvláštních předpisů. Příkladem jsou orgány státní báňské správy dle zákona ČNR č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě.

V souvislosti s povodňovou situací může přednosta okresního úřadu k plnění úkolů spojených s řešením mimořádných událostí v případě živelných pohrom, havárií nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí vyhlásit nařízením okresního úřadu pro území okresu nebo jeho části stav ohrožení. Dojde-li v důsledku živelní pohromy, havárie nebo jiné mimořádné události k ohrožení života, zdraví, značných majetkových hodnot nebo životního prostředí, může přednosta okresního úřadu uložit fyzickým a právnickým osobám, správním úřadům a obcím povinnost poskytnout osobní a věcnou pomoc při odstraňování následků této události, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Zvláštním zákonem je míněn např. zákon ČNR č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších zákonů. Osobě nebo obci, která splnila uloženou povinnost, přísluší náhrada účelně vynaložených nákladů. Právo na náhradu těchto nákladů musí být uplatněno u okresního úřadu do šesti měsíců od jejich vzniku. Jedná se o prekluzivní lhůtu.

Zákon ČNR č. 367/1990 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, obcím (oproti okresním úřadům) výslovně kompetence na úseku ochrany proti povodním nezakládá.

Vlastnické vztahy k vodám

Při rozboru právní úpravy ochrany vod a regulace povodní je třeba již na počátku zmínit otázku vlastnických vztahů k vodám, resp. k pozemkům, na nichž se tyto vyskytují.

Ústava Československé socialistické republiky - ústavní zákon č. 100/1960 Sb. ve svém čl. 8 odst. 2 stanovil mj. „Národním majetkem (=státním vlastnictvím) jsou zejména ...vodní toky...“. Zakotvil tak princip socialistického vlastnictví veškerých vodních toků na území republiky. Vodní toky se tak dostaly do státního vlastnictví, kde jsou v podstatě dosud.

Současná Ústava České republiky tento princip výslovně nezakotvuje. Pokud se však týče vlastnictví vodních toků (§ 31 vodního zákona), pak je jejich vlastníkem nadále stát.

Pokud se však jedná o nádrže (umělé či přirozené) či o pozemky při vodních tocích a v záplavových územích apod., pak jejich vlastníkem může být, jak stát, tak i právnické (včetně obcí) či fyzické osoby.

Jednoznačné pojmenování a určení vlastníka je pro ochranu před povodněmi otázkou zásadní, neboť je to právě on, kdo nese mnoho povinností stanovených právními předpisy a po němž jsou pak požadována konkrétní plnění.

Řada zákonů pak mimo Listiny základních práv a svobod přináší další omezení vlastnického práva (těchto vlastníků).

Např. podle vodního zákona jsou k zajištění ochrany před povodněmi organizace a občané povinni umožnit vstup na své pozemky a do objektů k provádění zabezpečovacích a záchranných prací.

Správní orgány ochrany před povodněmi a jejich kompetence

Ochrana před povodněmi obecně zabezpečují tzv. **povodňové orgány**, tedy **orgány obcí**, v hlavním městě Praze **orgány městských částí**, dále na úrovni regionů **okresní úřady**, v hlavním městě Praze **Magistrální úřad hlavního města Prahy** a **Ministerstvo životního prostředí**, resp. **Ministerstvo zemědělství** (jen pokud jde o hospodářské řízení vodního hospodářství).

Po dobu povodně ochranu zabezpečují tzv. **povodňové komise** a to především **povodňové komise obcí** (v Praze **orgány městských částí**), **dále povodňové komise okresů** (v Praze **Magistrátu hl. m. Prahy**), **povodňové komise ucelených povodí** a na centrální úrovni **ústřední povodňová komise České republiky**.

Povodňové orgány mohou v době povodně činit opatření a vydávat příkazy na ochranu před povodněmi. Tyto příkazy nemají charakter rozhodnutí podle správního řádu (nelze tedy proti nim např. podat opravný prostředek atp.).

Orgány státní správy a jiné orgány jsou povinny povodňovými orgánům pomáhat při zajišťování ochrany před povodněmi.

Základními orgány, do jejichž působnosti povodně při menším rozsahu náležejí, jsou orgány okresních úřadů a obcí. Povodně roku 1997 byla však svými parametry taková (udává se více jak stoletá voda a užívá označení potopa, masa vody), že možnosti a fungování těchto orgánů byly do značné míry omezené.

Státní správu na úseku ochrany před povodněmi v územních obvodech vykonávají okresní úřady na základě zákona ČNR č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících. Okresní úřad plní úkoly spojené s mobilizačními přípravami státu a úkoly civilní obrany a ochrany. Dále plní úkoly spojené s řešením mimořádných událostí v případě živelných pohrom, havárií nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví, působí značné majetkové hodnoty nebo narušuje životní prostředí. Za tím účelem zabezpečuje koordinovaný postup záchranných, pohotovostních, odborných a jiných služeb, správních úřadů, obcí, fyzických a právnických osob při likvidaci následků těchto událostí - tzv. integrovaný záchranný systém. To vše za předpokladu, že k tomu není příslušný jiný státní orgán podle zvláštních předpisů. Příkladem jsou orgány státní báňské správy dle zákona ČNR č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě.

V souvislosti s povodňovou situací může přednosta okresního úřadu k plnění úkolů spojených s řešením mimořádných událostí v případě živelných pohrom, havárií nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí vyhlásit nařízením okresního úřadu pro území okresu nebo jeho části stav ohrožení. Dojde-li v důsledku živelní pohromy, havárie nebo jiné mimořádné události k ohrožení života, zdraví, značných majetkových hodnot nebo životního prostředí, může přednosta okresního úřadu uložit fyzickým a právnickým osobám, správním úřadům a obcím povinnost poskytnout osobní a věcnou pomoc při odstraňování následků této události, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Zvláštním zákonem je míněn např. zákon ČNR č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších zákonů. Osobě nebo obci, která splnila uloženou povinnost, přísluší náhrada účelně vynaložených nákladů. Právo na náhradu těchto nákladů musí být uplatněno u okresního úřadu do šesti měsíců od jejich vzniku. Jedná se o prekluzivní lhůtu.

Zákon ČNR č. 367/1990 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, obcím (oproti okresním úřadům) výslovně kompetence na úseku ochrany proti povodním nezakládá.

Je nutno zde navíc vzít i do úvahy výkon samostatné působnosti a přenesené působnosti obce. Neznamená to ovšem, že by obce na úseku ochrany proti povodňovým žádám kompetence neměly - viz dále právní úprava v zákoně o státní správě ve vodním hospodářství.

Náklady na opatření k ochraně před povodněmi
Státní orgány, organizace a občané nesou náklady, které jim vzniknou vlastními opatřeními k ochraně jejich majetku resp. majetku, který užívají (např. právo hospodaření dle vyhlášky č. 119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem) před povodněmi.

Náklady na zabezpečovací práce na vodních tocích hradí správci vodních toků. Vlastníci nebo uživatelé vodohospodářských děl hradí náklady na zabezpečovací práce na těchto dílech.

Náklady na záchranné práce, kromě nákladů, které vzniknou státním orgánům, organizacím a občanům vlastními opatřeními k ochraně jejich majetku (majetku v jejich užívání) před povodněmi, hradí obce a okresní úřady podle obecně závazného právního předpisu.

Delikt ní odpovědnost osob při povodních

Delikt ní odpovědnost na úseku ochrany proti povodním má v zásadě shodné rysy a je založena na stejných principech jako obecná ekologicko-právní odpovědnost. Delikt ní odpovědnost a sankce za porušení předpisů upravují zejména:

1. Ustanovení § 34 (zejména odst. 1 písm. f) zákona o protustupcích, event. i § 45, 46.
2. Ustanovení § 5a zákona o okresních úřadech.
3. Trestní zákon ve svých skutkových podstatkách - zejména v ustanoveních § 179, 180, 181a, 181b, 182, 184, event. 158.
4. Uplatněním sankcí v rámci delikt ní odpovědnosti není dotčena odpovědnost k náhradě škody.

Náhrada škody

Otázky odpovědnosti za škodu vzniklou z uložení různých opatření upravují ve svých ustanoveních 1/§ 21 zákona č. 130/1974 Sb., 2/§ 5 odst. 5 zákona o okresních úřadech. Odpovídá zde za dále stanovených podmínek stát, resp. příslušný státní orgán či obec. Pokud není podle okolností a povahy věci na případ některé z výše uvedených ustanovení aplikovatelné, pak platí obecná odpovědnost za škodu dle občanského zákoníku (§ 415 a násl.)

V souvislosti s povodněmi roku 1997 v ČR je však třeba uvést, že solidárnost státu šla (z důvodů rozsahu škod) podstatně nad rámec zákonných povinností. Na druhé straně právě takto rozsáhlé povodně otevřely otázku, zda by mnohé podnikatelské provozy (průmyslové i zemědělské) neměly být proti následkům živelních pohrom povinně pojištěny, což by ukládal zákon. Obdobná povinná pojištění jsou již u nás běžná u mnoha činností či profesí (lékaři, advokáti, myslivci, atomová energetika atd.).

Náměty a doporučení na legislativní a další změny

V této části našeho příspěvku bychom se rádi zamysleli nad možnými změnami a novelizacemi platných zákonů a dalších právních předpisů ve vztahu k povodním, ochraně vod a vodnímu hospodářství, jakož i ke stabilitě přírody a krajiny obecně. Již úvodem těchto úvah však chceme vyjádřit své přesvědčení, že tyto změny jsou pouze vylepšeními dílčími, neboť základní jádro celého problému spočívá v uplatňování již platných právních předpisů v praxi. Domníváme se totiž, že většina škod a ztrát způsobených loňskými i letošními povodněmi byla způsobena (přímo nebo zprostředkovaně) právě selháním pověstného lidského faktoru, a to na straně orgánů státu, obcí, vodohospodářů, ale i jednotlivých občanů. Celkově se pak v těchto následcích veclou jasně projevil i všeobecná branná nepřipravenost obyvatelstva a značný rozvrat biologických, stabilizačních a retenčních funkcí naší poničené krajiny.

Navržené změny můžeme dělit na změny:

A. v navrhované legislativě:

1. věcné (hmotné právní),
2. procedurální,
3. organizační, institucionální a kompetenční
4. ekonomicko - právní,
5. ostatní,

B. v uplatňování ustanovení právních předpisů v praxi: ad A.

1. Hlavní věcnou změnou současného zákonodárství by

mělo být zavedení do nového vodního zákona (popř. v rámci novelizace stávajícího zákona) takových ustanovení, která by v nejvyšší možné míře chránila „přirozený výskyt vod“. Pod tímto pojmem si představujeme ochranu přirozených či přírodě blízkých meandrujících toků, přirozených vývěrů a pramenů a dalších původních forem výskytu vod na zemském povrchu.

Paradoxně současná spíše technokraticky pojatá právní úprava více chrání uměle přetvořené vodní toky a vodohospodářská díla než výskyt původní, přirozené a tudíž i nejstabilnější (včetně jejich doprovodné vegetace).

2. Další možnou dílčí změnou by mělo být navrácení ustanovení původního § 4 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny, avšak koncipovaného nikoliv jako absolutní, ale pouze relativní (s možností udělit výjimku) zákaz.

Zákon 289/1995 Sb., o lesích, vypustil ze zákona č. 114/1992 Sb. právě § 4 odst. 4. Tento odstavce obsahoval zákaz umísťování staveb mimo zastavěná území obcí do vzdálenosti 50 metrů od hranic rybníků nebo jezer a 20 metrů od břehové čáry vodních toků. Jednalo se o zákaz absolutní a obecný. Okruh výjimek z něho uvedený, byl velmi úzký. Zákaz se nevztahoval na nezbytná zařízení sloužící plavbě, údržbě vodních toků, rybníků a jezer a na stavby určené k provoznímu účelu.

Takto koncipovaný zákon neumožňoval orgánu, rozhodujícímu o umístění stavby, poskytnout ze zákazu komukoli výjimku. Proto nebylo možné např. postavit most či výústění čistítky odpadních vod. Při současné právní úpravě, tedy při absenci tohoto diskutovaného odstavce, však je možné postavit jakoukoli stavbu přímo na břehu vodního toku, a to i tam, kde je to z hlediska možného povodňového nebezpečí naprosto nevhodné. Nevhodná zástavba tak nejen zvyšuje škodní následky povodní, ale znemožňuje obsluhu a kontrolu vodního toku a zneprůstupňuje krajinu.

3. Z hlediska povodňové ochrany zrevidovat některé zákony - zejména stavební zákon a zákon o lesích, a to ve směru zvýšeného působení preventivních nástrojů. Je např. třeba větší pozornost věnovat územnímu plánování a stavebnímu řízení v oblastech údolních niv a inundačních (záplavových) pásem.

4. Zrevidovat ustanovení nařízení vlády o oblastech přirozené akumulace vod ve směru další podpory retenčních schopností lesů a krajiny obecně. Zhodnotit jejich účinnost a aktuálnost.

5. Právními, ekonomickými a politickými prostředky začít podporovat ekologickou rozmanitost a stabilitu zemědělské krajiny. Učinit příslušné změny v zákoně o ochraně zemědělského půdního fondu, ale i v předpisech daňových. Je vhodné podpořit též zákon o ekologickém zemědělství, navrhovaný MZe, jako vhodné formy přírodě blízkého alternativního obdělávání půdy.

6. Usilovat o doplnění textů mezinárodních úmluv (zejména o Odře a Labi) o ustanovení ve směrech ochrany akumulace vod a protipovodňové ochrany. Vyhlásit ve Sběrce zákonů ČR tyto mezinárodní úmluvy, neboť tak již dosud nebylo učiněno.

7. Nově a podrobněji řešit otázky odpovědnosti za škody způsobené povodněmi. Pro podnikatelské subjekty zavést zřejmě povinné minimální pojištění škod způsobených živelnými pohromami.

8. Vyjasnit kompetence všech orgánů státní správy na úseku vodního hospodářství a protipovodňové ochrany. Zejména vypustit nesmyslné ustanovení, které přinesla poslední novela kompetenčního zákona ve směru k MZe, jako orgánu státní správy vodního hospodářství (zákon č. 272/1996 Sb.).

9. Zvážit, zda by ministr životního prostředí jako předseda Ústřední povodňové komise ČR, neměl být přímo ze zákona členem rady obrany státu. Z povodňových hledisek by jisté zlepšení kompetencí a koordinace činností i vymezení pravomocí a odpovědností měl přinést zákon o bezpečnosti státu, který byl v říjnu 1997 schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.

10. V zákoně ČNR č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR by měly být více specifikovány příjmy a výdaje v souvislosti s ochranou před povodněmi. Jinak je nebezpečí, že finanční prostředky z tohoto účelového fondu budou využívány i na zcela neekologické asanační materiálních škod. V tomto ohledu je třeba i zvážit, zda by v rámci SFŽP ČR neměl být zřízen samostatný podúčet pro povodně.

V této souvislosti se otevírají i otázky vytvoření tzv. „Havarijního fondu ČR“ (nejen ekologického), z něhož by bylo možné financovat asanační jak ekologických ztrát tak i hmotných škod. Mohl by být vytvořen povinnými odvody podnikatelských subjektů namísto výše navrhovaného povinného pojištění. Tento fond by byl oddělen od státního rozpočtu a podřízen parlamentní kontrole.

ad 5.

11. Doporučujeme urychleně dopracovat a přijmout zákon o integrovaných záchranných systémech, který již byl na úrovni MŽP zpracován a navrhován. Povodně roku 1997 zjevně ukázaly nedostatky v koordinaci řízení různých záchranných složek (Policie ČR, požárníci, Záchranná služba, Armáda ČR, civilní obrana, Červený kříž atd.). ad B.

12. Původní státní podniky Povodí (Moravy, Odry, Vltavy, Labe atd.), které byly „za ministra Bendy tiše transformovány na akciové společnosti“, opět učinit státními podniky či jim dát jinou formu přímo podřízenou státu. Ve vztahu k povodním při rozhodování v krizových situacích je jejich jednání jako a.s. neupřímné. Podle obchodního zákoníku rozhoduje akciová společnost usnesením valné hromady. To předpokládá tedy svolání valné hromady a přítomnost alespoň většiny akcionářů. V krizových situacích je však třeba jednat rychle, což však Povodí jako akciová společnost při současné právní úpravě nedokáže. Podniky Povodí se zjevně též podílely na nozvládnutí povodní jako takových. Navíc by tyto subjekty měly být opět podřízeny MŽP a nikoliv MZe jak je tomu v současnosti.

Závěrem

Rádi bychom závěrem zdůraznili několik hlavních faktů, které je do budoucna nezbytné brát v úvahu:

1. Hlavní nedostatky nespátřujeme v platné právní úpravě, ale v neschopnosti příslušných osob jí v praxi naplnit (selhání civilní obrany, povodňových komisí atd.).

2. Stupeň vjeviku obyvatelstva i povodňových orgánů je nízký a formální. Selhala i mnohá komunikační pojítka (telefonny, sířeny).

3. Příroda České republiky je charakterizována vysokým podílem poškozených lesů a nedostatkem drobné zeleně v zemědělské krajině. Tuto skutečnost neodstraní sebelepší zákon, ale jen politická, ekonomická a praktická realizační opatření.

4. Zcela selhalo územní rozhodování a povolování staveb v záplavových územích. Rada staveb neměla být na určitých místech nikdy legálně povolena. Současný stav, ač mnohde paradoxně není protiprávní, je však nadále v mnoha ohledech z hlediska protipovodňové ochrany zcela nevyhovující a nedostačující.

Stát bude muset v tomto směru vyvinout mechanismus, jak odstranit stavby (legálně povolené), které však nemohou v příslušných místech stát. Měl by i vyvozovat odpovědnost proti příslušným činovníkům státních orgánů, kteří tyto stavby povolili, a dále bude muset najít zdroje jak finančně odčinit škody vlastníkům staveb za jejich nutnou demolici.

5. Přes všechny potřebné navrhované právní změny spatřujeme základní problémy řešení povodňové problematiky ve zcela nedostatečném prosazování požadavků právních předpisů v rozhodovací a řídicí praxi a samozřejmě též ve špatném zacházení s krajinou a jejími složkami. Zde se nachází mimo jiné i značný prostor pro aktivní úlohu nevládních ekologických organizací, včetně Českého svazu ochránců přírody, které mohou svou praktickou činností v terénu ovlivňovat, jak výkon mnoha činností a některá opatření i provádět, tak i účinně působit na správní orgány při jejich rozhodování (srov. § 70 zákona o ochraně přírody a krajiny).

Použitá doporučená literatura:

- (1) DROBNÍK, J. - DAMOHORSKÝ, M.: *Zákony k ochraně životního prostředí* - Texty s úvodními komentáři, 2. vydání, C.H. Beck, Praha 1997.
- (2) KINDL, M.: *Nové kompetence ve vztahu k vodám*, Právník č. 5/1997, str. 398 a násl.
- (3) PEKÁREK, M. A KOL.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny* - Komentář, Juridica Brunensia, Brno 1995.
- (4) ŠEMBERA, J.: *Státní správa ve vodním hospodářství po úpravě působností zákonem č. 272/1996 Sb.*, Správní právo 3-4/1997, str. 204—210.

Formulace rámcového zadání pro koncepční, trvale udržitelné řešení

Na základě výsledků hodnocení ekologických souvislostí povodně 1997 lze konstatovat, že vláda ČR by měla zajistit zpracování návrhu integrované protipovodňové ochrany jako alternativy dosavadního návrhu strukturně technických opatření, které rozpracovává VÚV a další vodohospodářské instituce. Technická a biologická či biotechnická protipovodňová opatření nestojí proti sobě; vždy je nutno citlivě vycházet z konkrétních podmínek a volit řešení ohleduplná ke krajině, respektující její dynamiku a ekologické vazby a uspokojivá z hlediska trvalé udržitelnosti celého území. Jako základ může posloužit nástin integrované protipovodňové ochrany prezentovaný v této studii, vycházející z následujících principů:

*Velké povodně patří mezi opakující se přírodní jevy, jejichž vzniku není možno zabránit. Absolutní ochrana území před povodněmi není možná a je třeba vycházet ze společensky přijatelné, diferencované, realistické a všeobecně dohodnuté míry ochrany území.

*Integrovaná protipovodňová ochrana musí respektovat požadavek udržení a obnovy ekologického kontinua v údolních nivách.

*Integrovaná protipovodňová ochrana spojuje technické stavby s využitím nezastavěných částí niv jako průtočných poldrů a cílevědomé revitalizace zaplavovaných niv.

*Rozhodující vliv na transformaci velkých povodňových vln mají inundační rozlivy v údolní nivě. Proto je třeba nivy maximálně uvolnit, zabránit další urbanizaci inundačních území a ve zdůvodněných případech posoudit ekonomické a sociální dopady redisolace riskantně umístěných objektů.

*Návrh opatření k diferencované ochraně sídel a infrastruktury musí být založen na participaci obcí a vlastníků, a to nejen při rozhodování o způsobu a dimenzování ochrany, ale i podílem na investicích k ochraně vlastního majetku. Jedině uplatnění tohoto principu může zabránit plýtvání s veřejnými prostředky a nabalování parazitních investic.

*Prioritně je třeba řešit protipovodňovou ochranu v nejkritičtějším částech inundací (např. Ostrava, Litovel, Olomouc, Přerov, Napajedla, Uherské Hradiště aj.). K uplatnění priorit je nutno využít důslednou analýzu příčin škod v zaplavených sídlech.

*V zájmu České republiky konfrontovat návrh protipovodňové ochrany s analýzou posledního vývoje protipovodňové ochrany v zemích EU a v USA.

*Součástí integrované protipovodňové ochrany musí být finančně zajištěný dlouhodobý program obnovy retenční schopnosti krajiny v celých povodích, opřený o tyto pilíře:

- motivační i restriktivní opatření k reorganizaci honů a osevních postupů

- motivační a technologická opatření vedoucí ke zlepšení fyzikálního stavu půdy

- motivační i restriktivní opatření vedoucí ke zlepšení retenční funkce lesa

- motivační nástroje v oblasti revitalizací říčních systémů

*Dalšími nezbytnými atributy integrované protipovodňové ochrany musí být přehodnocení urbanistických záměrů v inundačních územích, dotvoření funkčního integrovaného informačního systému o území, komplexního a funkčního varovného i záchranného systému, revize role a zodpovědnosti institucí, státní správy i samosprávy a vytvoření legislativního rámce pro uplatnění všech zkušeností z povodní.

Unie pro řeku Moravu

Po roce (Prozatímní bilance roku 1998)

V červenci roku 1998 opět postihly Českou republiku povodně. Tentokrát na východě Čech. Nejhuře byly zasaženy obce Skuhrov nad Bělou, Dobruška, Opočno, Pulice, Deštné a Kvasiny. Bilance je stejně jako v roce 1997 neradostná. Šest lidí utonulo, zničeno bylo 35 domů a zaplaveno 1183 bytů. Na železnici, mostech a silnicích jsou škody odhadovány na 357 milionů korun. V resortu zemědělství jsou ztráty na vodních tocích a vodohospodářských stavbách vyčísleny na 210 milionů korun, majetkovou újmu za 50 milionů způsobily povodně na zemědělské prvovýrobě a lesním hospodářství. V bytové výstavbě dosahují ztráty 200 milionů korun. Škody na místních komunikacích činí 300 milionů korun a v resortu průmyslu a obchodu 323 milionů korun. Ministerstva vnitra a obrany budou požadovat uhrazení nákladů za 38 milionů. Celkem jsou tedy škody vyčísleny na sumu jedné miliardy a 478 milionů.

P.S. Z více než půl miliardy korun vyčleněných v letech 1994 až 1996 ze státní pokladny na projekty v rámci Programu revitalizace říčních systémů, tedy nápravy vodního režimu krajiny, nebylo přímo na protipovodňová opatření použito téměř nic. Při kontrole nakládání s těmito prostředky to konstatoval Nejvyšší kontrolní úřad.

Slovo na závěr

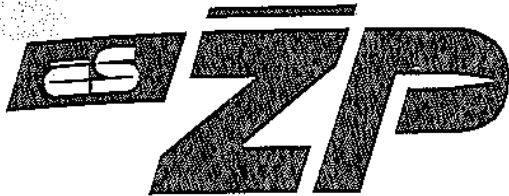
Povodeň v červenci 1997 je třeba i přes její katastrofické důsledky chápat jako příležitost k poučení, analýze a reflexi dosavadních koncepcí, vývoje využívání krajiny i fungování institucí a také jako příležitost k obnově postižených oblastí na úrovni přelomu tisíciletí a s respektováním zásad trvale udržitelného rozvoje.

Katastrofa na jedné straně mobilizovala solidaritu a okamžitě nasazení celé společnosti, na druhé straně však se projevila neschopnost státu reagovat strategicky a integrálně na závažné signály. V plné míře se projevila tendence reagovat spíše okamžitě - bez vazby na střednědobé či dlouhodobé výhledy a trendy, nekoordinovaně, pod vlivem partikulárních zájmů. Projevil se neuspokojivý stav a nepropojenost státní správy, chybějící regionální samospráva a neschopnost využít potenciál institucí a lidských zdrojů, které jsou schopny připravovat a zajišťovat odpovídající koncepcce, monitorovací a varovné systémy na evropské úrovni. Na druhé straně je patrný rostoucí a stále nedocenený potenciál nestátních občanských struktur, které prokázaly svoji motivovanost, potřebnost, akceschopnost i rostoucí profesionalitu.

Nejzávažnějším a nejvarovnějším momentem je fakt, že společnost nebyla dosud schopna analyzovat příčiny a souvislosti katastrofy, ani svoje vlastní chování v této krizové situaci. Státní instituce takové analýzy nejsou schopny, evidentně necítí její potřebnost a také na ni neuvolnily prostředky. Nestátní pracoviště včetně univerzit jsou dosud příliš slabé, úzce orientované a nestrategicky řízené na to, aby byly schopny se takové analýzy ujmout samy, bez státní podpory a zvenčí formulovaného zadání. Důsledky této situace jsou tristní: *Vláda uvolňuje miliardy na nápravu škod, zadluhuje státi u Evropské investiční banky, aniž by měla k dispozici analýzu, natož strategii obnovy a rozvoje postižených území.* Na horních tocích se zbytečně přerovnávají koryta, komunikace a mosty se obnovují v liniích a profilech, které budou při příští povodni opět překážkou, znovu se staví v zátopových územích. (viz Míček str. 25). Na příkladu postižených území se ukazuje, jak málo řídí stát politici mající jasnou vizi, jak velká je bezradnost a bezkonceptnost státní správy, jak velký vliv na rozhodování mají zájmové skupiny parazitující na státním rozpočtu.

D. Z.

Unie pro řeku Moravu



ČS-ŽIVNOSTENSKÁ POJIŠŤOVNA, a.s.
člen Finanční skupiny České spořitelny

Život není vždy ideální. Je plný radosti, ale i nebezpečí. Je dobré žít s vědomím, že ve chvílích, kdy se právě nedaří, je někdo za Vámi. Někdo, kdo je vždy připraven postarat se o rychlé řešení Vašich problémů.

**Před Vámi je celý život, za Vámi jsme my.
ČS-Živnostenská pojišťovna.**

Pojištění majetku a odpovědnosti občanů:

- Komplexní pojištění domácnosti
- Komplexní pojištění obytných budov
- Komplexní pojištění bytových domů
- Pojištění odpovědnosti občanů za škodu
- Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání
- Havarijní pojištění ESO

Výhody pojištění:

- Standardní cena za vyšší úroveň služeb
- Pojištění na novou hodnotu (nová hodnota je částka potřebná znovuzřízení věci stejného druhu a parametrů při cenách v místě obvyklých v době vzniku pojistné události)
- Výrazná cenová zvýhodnění u některých typů pojištění
- Komplexní péče o klienta správcem pojistné smlouvy
- Pružná likvidační služba
- Poradenská a konzultační činnost

Bližší informace o pojištění Vám rádi poskytneme na více než 140 obchodních zastoupeních v celé České republice nebo přímo v sídle ředitelství společnosti, **Smilova 547, 530 02 Pardubice, tel.: 040/6894 111, fax: 040/6210 112, popř. na tel.: 185 - Evropská databanka.**

Obchodní místa ČS-Živnostenské pojišťovny:

Severní Morava: Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek Místek, Havířov, Hlučín, Hranice, Jeseník, Karviná, Kopřivnice, Krnov, Mohelnice, Moravská Ostrava, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava - Hrabůvka, Přerov, Rožnov pod Radhoštěm, Rýmařov, Šternberk, Šumperk, třinec - Lyžbice, Uničov, Valašské Meziříčí, Vítkov, Vsetín.

Jižní Morava: Blansko, Boskovice, Brno, Břeclav, Bystřice n. Pernštejnem, Hodonín, Holešov, Hrušovany n. Jev., Ivančice, Jihlava, Koryčany, Kroměříž, Kyjov, Mikulov, Mor. Budějovice, Náměšť n. Os., Pohořelice, Prostějov, Slavičín, Slavkov u Brna, Tišnov, Třebíč, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Velké Meziříčí, Veselí n. Moravou, Vyškov, Zlín, Znojmo, Žďár n. Sázavou.

Východní Čechy: Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, rychnov nad Kněžnou, Svita-
vy, Turnov, Ústí nad Orlicí, Vrchlaví.

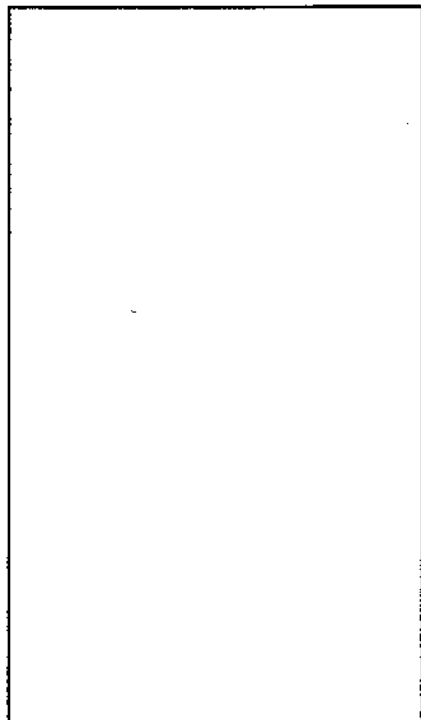
Západní Čechy: Bor u Tachova, Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Kraslice, Mariánské Lázně, Nepomuk, Pí-
zeň, Sokolov, Sušice.

Severní Čechy: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Milevsko, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Stra-
konice, Tábor.

Střední Čechy: Benešov, Beroun, Čáslav, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Poděbrady,
Praha, Příbram, Rakovník, Slaný.

NOVINOVÁ ZÁSILKA
Poštovné hrazeno v hotovosti u Pošty Brno 1

ADRESA:
Redakce časopisu VERONICA,
pošt. př. 91, 601 91 Brno 1
47 730



Krédo Chmelařské pojišťovny - kvalitní a rychlé odškodnění poškozených -

Chmelařská pojišťovna, a. s., riziko „povodeň - záplava“ pojišťuje. Toto riziko je součástí komplexního pojištění domácností, havarijního pojištění motorových vozidel, pojistit si „povodeň - záplavu“ může klient podle svého uvážení jak v pojištění budov, rekreačních chat a chalup, tak při pojištění průmyslu a podnikatelů nebo při pojištění zemědělských rizik. Červencové povodně zasáhly řadu klientů Chmelařské pojišťovny. Bylo na ní, aby jim rychle poskytla finanční náhradu za škody, které je postihly. Pracovníkům pojišťovny se to podařilo. V červenci, srpnu a září pojišťovna uzavřela většinu občanských škod. Vyplatila zálohy u pojistných událostí, které nebylo možné vyřešit okamžitě, tedy hlavně u průmyslových a zemědělských škod.

Chmelařská pojišťovna, a. s., jako jedna z prvních uzavřela všechny pojistné události do konce roku 1997. Škod měla „pouze“ 100, ale nebyly všechny jednoduché. Například jeden klient měl poškozeno více než dvacet objektů. Po zimě se museli v Chmelařské pojišťovně k některým pojistným událostem opětovně vrátit, protože mráz na budovách způsobil další škody a bylo nutné provést a proplatit další opravy.

Kvalitní zajištění a profesionální tým odborníků likvidační služby umožňuje Chmelařské pojišťovně likvidovat pojistné události rychle a zodpovědně a přesvědčit tak klienty, že svým závazkům umí dostát. Je však také na klientech, aby nelitovali peněz za kvalitní pojištění a pojistili se na reálná rizika a na odpovídající pojistné hodnoty, aby náhrada škod mohla proběhnout ve správné výši k plné spokojenosti zákazníka.

Pojištění u Chmelařské pojišťovny není drahé, za cenu pojistného tato pojišťovna přejímá mnohonásobně vyšší finanční závazky, které v případě nehody nebo katastrofy proplácí a umožňuje tak klientovi nahradit škodu, kterou utrpěl a která by mu v případě, že by nebyl pojištěn, zřejmě výrazně zasáhla do jeho života.

Vyzkoušejte si odbornou úroveň pracovníků a kvalitu služeb Chmelařské pojišťovny, a. s. Nechte si zdarma zpracovat nabídku na pojištění vašeho majetku. Termín případné návštěvy si můžete dohodnout na těchto telefonních číslech:

**Řídící divize Pardubice - 040/602 7111, regionální divize Žatec - 0397/711 818-9,
Praha - 02/684 3802-3, České Budějovice - 038/63 52 533,
Hradec Králové - 049/398 083, Brno - 05/4213 9210-13, Olomouc - 068/5229 332.**

Další informace o jednotlivých obchodních zastoupeních vám poskytneme

EDB - tel.: 185 a internet - www.chmelpoj.cz